

Samlenotat

Kulturministeriet, den 6. februar 2017

[Revideret notat i forhold til grund- og nærhedsnotat oversendt til Folketingets
Europaudvalg d. 2. december 2016]

Forslag til forordning om grænseoverskridende udveksling mellem Unionen og tredjelande af visse værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede - KOM (2016) 595

1. Resumé

EU-kommissionen har den 14. september 2016 fremsat et forslag til forordning om grænseoverskridende udveksling mellem Unionen og tredjelande af visse værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede. Forslaget er fremsat med hjemmel i TEUF art. 207 og er oversendt til Rådet den 14. september 2016 i dansk sprogversion.

Den foreslåede forordning vedrører import og eksport fra og til tredjelande, der er parter i Marrakeshtraktaten, af visse former for ophavsretligt beskyttet indhold i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede (målgruppepersonerne).

Forslaget indeholder regler, der ikke findes i gældende dansk ret, og forslaget kan derfor få betydning for den gældende retstilstand på området.

2. Baggrund

Den 14. september 2016 offentliggjorde EU-Kommissionen en pakke af lovgivningsinitiativer, der tilsammen har til formål at modernisere de europæiske ophavsretsregler. Ud over ovennævnte forordningsforslag om implementering af Marrakesh-traktaten og forslag til direktiv om visse tilladte former for anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, består ophavsretspakken af en forordning om regler for udøvelse af ophavsretten og beslægtede rettigheder, der gælder for visse af radio- og tv-selskabernes onlinetransmissioner samt retransmissioner af radio- og tv-programmer samt et direktiv om ophavsret på det digitale indre marked.

Endelig indeholder ophavsretspakken en meddelelse om fremme af en retfærdig, effektiv og konkurrencedygtig europæisk ophavsrets-baseret økonomi i det digitale indre marked.

Ophavsretspakken supplerer Kommissionens meddelelse ”*På vej mod en tidssvarende, mere europæisk ramme for ophavsret*” og forslag til forordning om sikring af grænseoverskridende mobile indholdstjenester i det indre marked, der begge blev offentliggjort den 9. december 2015. Forslaget supplerer desuden Kommissionens meddelelse om online platforme mv. af 25. maj 2016.

Forslaget til forordning om grænseoverskridende udveksling mellem Unionen og tredjelande af visse værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede er oversendt til Rådet den 14. september 2016 i dansk version. Forslaget er udarbejdet med hjemmel i TEUF artikel 207 og skal behandles efter den almindelige lovgivningsprocedure. Rådet træffer afgørelse med kvalificeret flertal.

3. Formål og indhold

Forordningsforslaget har til formål at gennemføre Marrakeshtraktaten i EU-lovgivningen. Forordningsforslaget hænger tæt sammen med forslag til direktiv om visse tilladte former for anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet. Den foreslåede forordning vil blive den første ophavsretlige EU-retsakt, der indfører bestemmelser, som specifikt vedrører udveksling af materialer i tilgængeligt format til gavn for målgruppepersonerne mellem EU-medlemsstater og tredjelande

Den foreslåede forordning har til formål at sikre, at tilgængelige formater, der er blevet fremstillet i en EU-medlemsstat i overensstemmelse med reglerne i direktivet om visse tilladte former for anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, kan eksporteres til tredjelande, der er parter i Marrakeshtraktaten. Forordningsforslaget gør det desuden muligt for EU-medlemsstater at importere tilgængelige formater, der er fremstillet i overensstemmelse med Marrakeshtraktaten i tredjelande, der er parter til traktaten, til gavn for målgruppepersoner i Unionen.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Det ansvarlige udvalg i Europa-Parlamentet er JURI-udvalget, som ikke har afgivet endelig udtalelse.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant, og nærhedsprincippet bliver ikke omtalt i forslaget til forordning. EU har enekompetence på området, da der er tale om en forordning vedrørende handel med tredjelande, jf. TEUF art. 207.

6. Gældende dansk ret

De danske regler om ophavsret reguleres hovedsageligt i lov om ophavsret (LBK nr. 1144 af 23. oktober 2014, som ændret ved lov nr. 321 af 5. april 2016).

Ophavsretslovens § 2 indeholder en række enerettigheder for ophavsmanden, herunder eneret til at fremstille eksemplarer af et beskyttet værk og at gøre værket tilgængeligt for almenheden. En ophavsmand er den, der frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, herunder forfattere.

Ophavsretslovens § 17 indeholder bestemmelser om syns- og læsehandicappedes adgang til ophavsretligt beskyttet materiale, hvor der er en bred adgang til at servicere syns- og læsehandicappede med handicapegnede formater af litterære værker – enten med eller uden betaling af vederlag til rettighedshaverne.

Den danske ophavsretslov indeholder dog ikke regler om udveksling af materiale med tredjelande.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Forordninger gælder umiddelbart og direkte i medlemsstaterne. Forslaget til forordning hverken skal eller må gennemføres i national lovgivning.

Statsfinansielle konsekvenser

Forordningsforslaget medfører ikke i sig selv statsfinansielle konsekvenser, idet import/eksport af tilgængelige formater er en mulighed og ikke en forpligtelse.

Samfunds- og erhvervsøkonomiske konsekvenser

Forordningsforslaget medfører ikke i sig selv samfunds- eller erhvervsøkonomiske konsekvenser, idet forordningsforslaget ikke fastsætter reglerne for, hvornår anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for syns- og læsehandicappede, kan finde sted. Disse regler fastsættes i forslag til direktiv om visse tilladte former for anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, som der er udarbejdet selvstændigt grund- og nærhedsnotat over.

8. Høring

Forslaget blev sendt i bred høring til berørte interessenter den 6. oktober 2016 med frist d. 4. november 2016. Der er indkommet høringssvar med bemærkninger fra Danmarks Biblioteksforening, Danske Handicaporganisationer og Nota.

Danmarks Biblioteksforening støtter forslaget.

Danske Handicaporganisationer er yderst tilfreds med forslaget og anfører, at det er en stor fordel at kunne udveksle materiale, der allerede er gjort tilgængeligt og på den måde undgå dobbeltproduktion og sikre et større udbud. Det er desuden en fordel at kunne få adgang til materiale uden for Danmark. Dette vil især øge udbuddet af faglitteratur og være til stor fordel for studerende og personer i beskæftigelse, der kan få adgang til materialet uden yderligere forsinkelse i forbindelse med konverterings- og bearbejdningsprocesser.

Danske Handicaporganisationer ser det som en fordel, at EU vil implementere Marrakesh-traktaten gennem både en forordning og et EU-direktiv. På denne måde sikrer man, at Marrakesh-traktaten bliver grebet an på samme måde i alle lande og undgår forskelle på tværs af landene. Dette vil smidiggøre udvekslingen af tilgængeligt materiale på tværs af de europæiske landes grænser.

Danske Handicaporganisationer mener endvidere, at Kommissionen har fundet frem til en balanceret fortolkning af Marrakesh-traktaten, der passer til europæiske forhold. Danske Handicaporganisationer er dog åbne over for, at definitionen af ”bemyndiget enhed” kan skærpes med henblik på at sikre robusthed og legitimitet i forbindelse med tilgængeliggørelse af trykt materiale.

Nota finder, at den grænseoverskridende adgang til materialer i hele verden er en glædelig udvikling for de læsehandicappede. Nota bemærker i den forbindelse, at det hidtil kun har været muligt for de læsehandicappede at få adgang til beskyttet materiale i tilgængelige formater fra udlandet i henhold til konkrete aftaler med rettighedshaverne, da Copydan Tekst og Node ikke har tilstrækkelige gensidighedsaftaler til at kunne indgå aftaler med aftalelicensvirkning for så vidt angår udenlandsk materiale.

Nota har endvidere konstateret, at forordningsforslaget i art. 5 indeholder visse sikkerheds-, beskyttelses- og informationsforpligtelser for institutioner som Nota. Nota bemærker imidlertid, at det umiddelbart lader til, at disse forpligtelser nogenlunde svarer til de forpligtelser, som Nota allerede er underlagt/har påtaget sig, fx i relation til at sikre, at Notas materiale kun kan tilgås af berettigede brugere, og at Notas materiale ikke kan udnyttes på ulovlig vis. Helt overordnet finder Nota, at det er vigtigst, at forpligtelserne i art. 5 bliver klare og praktisk mulige at administrere.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det er forventningen, at der vil være bred støtte til forordningsforslaget, idet forslaget lægger sig tæt op af de forpligtelser, der følger af Marrakeshtraktaten, og som medlemsstaterne støtter op om.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen finder det vigtigt, at syns- og læsehandicappede har de bedste forudsætninger for at deltage aktivt i samfundet på lige fod med ikke-handicappede, blandt andet ved at have mulighed for at tilegne sig litteratur mv. Regeringen finder det således væsentligt, at der sikres ligebehandling af syns- og læsehandicappede samt ikke-handicappede.

I den forbindelse finder regeringen det positivt, at forordningsforslaget vil muliggøre, at handicappede i Danmark kan få adgang til udenlandsk materiale og handicappede i andre lande kan få adgang til dansk materiale.

Regeringen mener samtidig, det er vigtigt, at den ophavsretslige regulering fortsætter med at være udtryk for en balance mellem hensynet til dem, der skaber værkerne, og hensynet til samfundets interesse i at få adgang til disse værker. Det er ligeledes vigtigt, at ophavsretsreglerne er tidssvarende, og at de er forståelige og forudsigelige for borgere, brugere og rettighedshavere.

Regeringen vil arbejde for, at de krav, der stilles til de institutioner, der servicerer syns- og læsehandicappede, er proportionale i forhold til de syns- og læsehandicappedes, institutionernes og rettighedshavernes interesser.

Regeringen bemærker, at forordningsforslaget er indbyrdes forbundet med forslag til direktiv om visse tilladte former for anvendelse af værker og andet materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder til gavn for personer, der er blinde, svagsynede eller på anden måde læsehandicappede, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, idet muligheden for eksport og import af tilgængelige formater til og fra tredjelande er afhængig af en række betingelser i direktivforslaget. Forordningsforslaget har dermed ingen selvstændig betydning, såfremt direktivforslaget ikke vedtages.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg, men grund- og nærhedsnotat er senest oversendt til udvalget d. 2. december 2016.